Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 24. mail 2012[1]

Kohtuasi C-589/10

Janina Wencel
versus
Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku (Poola))

Sotsiaalkindlustus — Määruse nr 1408/71 artikkel 7 ja III lisa — Enne liitumist Poolas määratud vanaduspension — Liidu õiguse kohaldatavus — Enne määruse nr 1408/71 kohaldamiskuupäeva sõlmitud sotsiaalkindlustuskonventsiooni kohaldatavus — Isik, kellel on kaks alalist elukohta kahes liikmesriigis ja kellele on ühes liikmesriigis määratud vanaduspension ja teises lesepension — Neist kahest pensionist ühe tühistamine ja nõue maksta tagasi alusetult saadud summad — Võimalus omada määruse nr 1408/71 seisukohast kahte elukohta

I. Sissejuhatus

1. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab käesolevas asjas kolm küsimust menetluse raames, milles on vaatluse all 2009. aasta otsuse õiguspärasus, millega Poola ametiasutused tühistasid Janina Wenceli vanaduspensioni, mis oli talle määratud 1990. aastal, ning nõudsid viimasel kolmel aastal saadud hüvitissummade tagasimaksmist. Arvestades mitmesuguseid asjaolusid ja 1975. aastal Poola ja Saksamaa Liitvabariigi vahel sõlmitud rahvusvahelist konventsiooni, asuti seisukohale, et selle pensioni küsimuses on ainsana pädev Saksamaa sotsiaalkindlustusasutus.

2. Sąd Apelacyjny esitab küsimuse niisuguse haldusotsuse (ja selle aluseks olnud Poola õigusnormi) õiguspärasuse kohta lähtuvalt liidu õigusest ja eeskätt määrusest (EMÜ) nr 1408/71[2], mille kohaldatavus põhikohtuasja suhtes on küsitav.

3. Käesolev kohtuasi võimaldab Euroopa Kohtul teha mõningaid olulisi täpsustusi seoses kohtupraktikaga sotsiaalkindlustuse valdkonnas ja selliseid õigusküsimusi lahendava kohtupraktikaga, mis tekivad sageli uute liikmesriikide Euroopa Liiduga ühinemise ja nende suhtes üleminekusätete kohaldamise tõttu.

1 — Algkeel: hispaania.

2 — Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), mida on mitmel korral muudetud (edaspidi „määrus nr 1408/71”).

II. Õiguslik raamistik

A. *Määrus nr 1408/71*

4. Vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 1 punktile h kasutatakse nimetatud määruses mõistet „elamine" tähenduses „alaliselt elamine".

5. Kuigi üldjuhul asendab määrus nr 1408/71 vastavalt artiklile 6 rahvusvahelised sotsiaalkindlustuskonventsioonid, teeb artikkel 7 sellest reeglist teatavatel juhtudel erandi, nähes ette, et muu hulgas kohaldatakse jätkuvalt „sotsiaalkindlustuskonventsioonide, millega liikmesriigid on ühinenud enne käesoleva määruse kohaldamiskuupäeva, teatud sätteid, tingimusel, et need on hüvitisesaajatele soodsamad või need tulenevad teatud ajaloolistest asjaoludest ja nende mõju on ajaliselt piiratud, ning kui need sätted on loetletud III lisas" (artikli 7 lõike 2 punkt c).

6. Määruse nr 1408/71 III lisa A osa punkti 19 alapunktis a viidatakse „[v]anadus- ja töövigastuseraldisi käsitlev[ale] 9. oktoobri 1975. aasta konventsiooni[le] tingimustel ja ulatuses, mis on määratletud 8. detsembri 1990. aasta sotsiaalkindlustuskonventsiooni artikli 27 lõigetes 2–4"[3].

7. Määruse nr 1408/71 artikli 10 lõikes 1 on sätestatud, et „[v]älja arvatud juhul, kui käesolevas määruses on sätestatud teisiti, ei tohi ühe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel saadavaid rahalisi invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotushüvitisi, tööõnnetus- ja kutsehaiguspensione ning matusetoetusi mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida seetõttu, et nende saaja elab liikmesriigi territooriumil, mis ei ole see liikmesriik, kus asub hüvitiste maksmise eest vastutav asutus. […]"

B. *Poola õigusnormid*

8. Poolas reguleerib vanaduspensione ja muid sotsiaalkindlustushüvitisi Ustawa z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (17. detsembri 1998. aasta seadus sotsiaalkindlustusfondidest makstavate pensionide kohta)[4].

9. Selle pensioniseaduse artikli 114 lõike 1 kohaselt vaadatakse hüvitise saamise õigus või suurus kas huvitatud isiku taotlusel või omal algatusel uuesti läbi, kui pärast hüvitise määramise otsuse jõustumist esitatakse uued tõendid või kui tulevad ilmsiks juba enne otsuse tegemist esinenud asjaolud, mis hüvitise saamise õigust või hüvitise suurust mõjutavad.

10. Pensioniseaduse artikli 138 lõigete 1 ja 2 kohaselt on isik, kes on saanud hüvitisi alusetult, kohustatud need tagasi maksma. Alusetult saadud hüvitisteks loetakse hüvitisi, mida maksti vaatamata sellele, et esinesid asjaolud, mille tagajärjel hüvitise saamise õigus kaob või peatub kas täielikult või osaliselt või peatatakse hüvitiste maksmine täielikult või osaliselt, kui hüvitiste saajale on hüvitise saamise õiguse puudumisest teatatud.

3 — 1976. aasta *Dziennik Ustaw* (edaspidi „*Dz. U.*"), nr 16, punkt 101. Edaspidi „1975. aasta konventsioon".

4 — Konsolideeritud tekst 2009. aasta *Dz. U.*, nr 153, järjekorranumber 1227. Edaspidi „Pensioniseadus".

C. 1975. aasta konventsioon

11. Käesoleval juhul on asjakohane ka eespool viidatud 9. oktoobri 1975. aasta Saksa-Poola konventsiooni artikli 4 lõige 1, milles on sätestatud: „Pensionikindlustusest rahastatavad pensionid maksab selle riigi sotsiaalkindlustusasutus, kelle territooriumil pensioni saaja elab, vastavalt kõnealuse kindlustusasutuse suhtes kohaldatavate eeskirjadele". Artikli 4 lõikes 3 on sätestatud: „[…] pensione on õigus saada vaid aja eest, mil asjaomane isik elab selle riigi territooriumil, kelle sotsiaalkindlustusasutus pensioni määras. […]"

III. Põhikohtuasi ja eelotsuseküsimused

12. Põhikohtuasjas on arutlusel 1930. aastal sündinud Poola kodaniku Janina Wenceli õigus vanaduspensionile, kelle elukoht on alates 1975. aastast registreeritud samal ajal Saksamaal ja Poolas. Huvipakkuv on kõigepealt kirjeldada viimati nimetatud asjaolu, mis puudutab asjaomase isiku elukohta.

13. Esiteks, J. Wenceli elukoht oli registreeritud Poolas, kus ta töötas oma minia alluvuses ajavahemikus 1. aprillist 1984 kuni 31. oktoobrini 1990 oma lapselaste hoidjana. Poolas niiviisi töötamise tulemusel määras Poola Zakład Ubezpieczeń Społecznych (edaspidi „ZUS") 24. oktoobri 1990. aasta otsusega J. Wencelile vaidlusaluse vanaduspensioni alates 1. juulist 1990 Poolas täitunud kindlustusperioodide eest.

14. Teiseks, J. Wencel taotles 1975. aastal Saksamaa ametiasutustelt elamisluba ning ta märgib toimikus, et tal on ajavahemikus 1975–2010 sissekirjutus Maini-äärse Frankfurdi linnas. J. Wenceli abikaasa kolis sellesse Saksa linna 1975. aastal, kus ta töötas, ning elas seal surmani 2008. aastal. Saksamaa ametiasutused määrasid talle 1984. aastal invaliidsuspensioni. J. Wencel saab alates 1. augustist 2008 Saksamaa sotsiaalkindlustusasutuselt toitjakaotuspensioni. Kõnealuse pensioni taotluses märkis ta elukohaks Frankfurdi linna.

15. Menetlusosaliste sõnul elab J. Wencel praegu Poolas.

16. 2009. aastal sai ZUS teada, et J. Wencel oli oma elukoha registreerinud ka Saksamaal, ning nõudis, et ta esitaks deklaratsiooni tegeliku elukoha kohta. J. Wencel märkis 24. novembri 2009. aasta kirjalikus dokumendis, et alates 25. augustist 1975 oli tema alaline elukoht Saksamaal, kuid puhkuse ja riigipühad veetis ta Poolas.

17. Sellest deklaratsioonist lähtuvalt tegi ZUS kaks otsust. 26. novembri 2009. aasta esimese otsusega tühistas ta oma 24. oktoobri 1990. aasta otsuse, millega määras J. Wencelile kõnealuse vanaduspensioni, ning peatas nimetatud pensioni maksmise alates 1. detsembrist 2009. Otsust põhjendati sellega, et kuigi huvitatud isik oli 1990. aasta pensionitaotluses märkinud elukohaks Poola, on ZUS-i arvates tema huvide kese ja alaline elukoht olnud alates 1975. aastast Saksamaal. Sel põhjusel väitis ZUS, et Poola pensioniasutusel ei ole kunagi olnud pädevust J. Wenceli pensionitaotlust läbi vaadata, kuna vastavalt 9. oktoobri 1975. aasta konventsiooni artiklis 4 sätestatule oli selle üle otsustamise pädevus Saksamaa sotsiaalkindlustusasutusel. Sellest tulenevalt leidis ZUS, et taotluse esitajal ei olnud õigust Poola sotsiaalkindlustussüsteemist makstavale vanaduspensionile.

18. ZUS-i 23. detsembri 2009. aasta teises otsuses, mis võeti vastu eelmise otsuse tagajärjel, nõudis ta J. Wencelilt viimase kolme aasta jooksul, st ajavahemikus 1. detsembrist 2006 kuni 30. novembrini 2009, alusetult saadud vanaduspensioni koos vastavate intressidega tagasimaksmist.

19. J. Wencel esitas mõlema otsuse peale kaebuse Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstokule (esimese astme kohus – Białystoki töö- ja sotsiaalasjade kohus), väites, et ZUS rikkus seega liidu õiguse sätteid vaba liikumise ja elamise kohta ning tõlgendas valesti sätteid sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta. Ta märkis, et alates 1975. aastast elas ta nii Poolas kui ka Saksamaal ning teda ei saa nüüd sel põhjusel jätta ilma õigusest vanaduspensionile. Mõlemad kaebused jäeti 15. septembri 2010. aasta otsusega rahuldamata. Sąd Okręgowy leidis, et kaebuse esitaja oli alalise elanikuna registreeritud nii Poolas kui ka Saksamaal, kuid tegelikult oli ta veetnud enamiku ajast Saksamaal, mistõttu tuli asuda seisukohale, et tema oluliste huvide kese asub selles riigis.

20. J. Wencel esitas selle esimese astme kohtu otsuse peale Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstokule (apellatsioonikohus – Białystoki töö- ja sotsiaalasjade kohus) apellatsioonkaebuse. Apellatsioonikohus leidis, et nende liidu õigusnormide tõlgendamise osas, mida ta peab käesoleva kohtuasja suhtes kohaldatavaks, on kahtlusi ning peatas kohtuasja menetluse ja esitas järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes […] artiklit 10 tuleb, tuginedes ELTL artikli 21 ja artikli 20 lõike 2 kohasele Euroopa Liidu liikmesriikides vaba liikumise ja elamise põhimõttele, tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusaktide alusel saadavaid rahalisi vanadushüvitisi ei tohi mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida seetõttu, et nende saaja on elanud samaaegselt kahe liikmesriigi territooriumil (tal on olnud kaks samaväärset alalist elukohta), millest üks ei ole see liikmesriik, kus asub vanaduspensioni maksmise eest vastutav asutus?

2. Kas ELTL artiklit 21 ja artikli 20 lõiget 2 […] ning määruse nr 1408/71 [...] artiklit 10 tuleb tõlgendada nii, et need ei luba kohaldada Ustawa z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (17. detsembri 1998. aasta seadus sotsiaalkindlustusfondidest makstavate pensionide kohta) (2009. aasta *Dz. U.*, nr 153, järjekorranumber 1227; muudetud redaktsioonis) artikli 114 lõikes 1 sisalduvat siseriiklikku õigusnormi koosmõjus Saksamaa Liitvabariigi ja Poola Rahvavabariigi vahel 9. oktoobril 1975. aastal sõlmitud vanadus ja töövigastuseraldisi käsitleva konventsiooni (1976. aasta *Dz. U.*, nr 16, järjekorranumber 101; muudetud redaktsioonis) artikliga 4 selliselt, et Poola pensioniasutus teeb samas asjas uue otsuse ja tühistab vanaduspensioniõiguse isiku puhul, kellel oli mitu aastat samaaegselt kaks alalist elukohta (kaks huvide keset) kahes praegu Euroopa Liidu liikmeks olevas riigis ja kes ei olnud enne 2009. aastat esitanud ei taotlust oma alalise elukoha üleviimiseks ühte nimetatud riikidest ega asjaomast deklaratsiooni?

Kui vastus on eitav:

3. Kas ELTL artikli 20 lõiget 2 ja artiklit 21 […] ning määruse […] nr 1408/71 artiklit 10 tuleb tõlgendada nii, et need ei luba kohaldada Ustawa z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych […] artikli 138 lõigetes 1 ja 2 sisalduvaid siseriiklikke õigusnorme selliselt, et Poola pensioniasutus esitab isikule, kellel oli ajavahemikul 1975–2009 samaaegselt kaks alalist elukohta (huvide keset) kahes praegu Euroopa Liidu liikmeks olevas riigis, viimasel kolmel aastal saadud vanaduspensioni tagasimaksmise nõude, kui Poola sotsiaalkindlustusasutus ei olnud isikule pensionitaotluse kohta otsuse tegemise ajal ja pärast selle kättetoimetamist teatanud, et isik peab teatavaks tegema ka asjaolu, et tal oli kaks alalist elukohta kahes riigis, ja esitama avalduse, milles ta valib nimetatud riikidest ühe riigi kindlustusasutuse, kelle pädevusse jääb vanaduspensioni taotluse kohta otsuse tegemine, või asjaomase deklaratsiooni?”

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

21. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 14. detsembril 2010.

22. ZUS, Poola ja Saksamaa valitsus ja komisjon esitasid kirjalikke märkusi.

23. 1. märtsi 2012. aasta kohtuistungil esitasid suulisi märkusi ZUS-i, Poola Vabariigi, Saksamaa Liitvabariigi ja komisjoni esindajad.

V. Kohtujuristi analüüs

24. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas käesolevas asjas kolm küsimust kokkuvõtvalt selle kohta, kas isik, kes on alates 1975. aastast elanud samaaegselt kahes riigis ja kelle määrati ühes neist riikidest 1990. aastal vanaduspension, saab tugineda liidu õigusele, et vaidlustada niisuguse otsuse õiguspärasus, millega 19 aastat hiljem võetakse temalt õigus nimetatud pensionile ning nõutakse kolmel viimasel aastal saadud summade tagasimaksmist.

25. Küsimuste sõnastusest nähtub, et kõik kolm küsimust lähtuvad reast eeldustest, mille õigsust on teatud juhtudel vaja arutada, mistõttu tuleb need ümber sõnastada ning lisada mõned täiendavad kaalutlused, mis vaatamata sellele, et seda eelotsusetaotluses sõnaselgelt ei paluta, aitavad minu arvates põhikohtuasjas lahendi tegemiseks anda võimalikult tarviliku ja ammendava vastuse.

A. *Esimene eelotsuse küsimus*

1. Kahe elukoha omamise võimalus sotsiaalkindlustuse seisukohast

26. Esimese küsimuse aluseks on faktiline olukord, kus J. Wencelil oli samaaegselt elukoht Poolas ja Saksamaal, kusjuures eelotsusetaotluse esitanud kohus tundub soovivat omistada sellele asjaolule teatavat õiguslikku tähendust. Eeskätt soovitakse teada, kas vanaduspensioni saajale, kellel on olnud kaks elukohta kahes liikmesriigis, „millest üks ei ole see liikmesriik, kus asub vanaduspensioni maksmise eest vastutav asutus”, on kohaldatav määruse nr 1408/71 artiklis 10 koosmõjus ELTL artikli 21 ja artikli 20 lõikega 2 ette nähtud kaitse.

27. Siiski pean kohe vajalikuks täpsustada, et määruse nr 1408/71 ülesehitusest lähtuvalt ei ole sotsiaalkindlustuse seisukohast võimalik ega aluslepingu kohaselt nõutav kahes eri liikmesriigis omatava kahe elukoha deklareerimine.

28. Suur osa määruses nr 1408/71 sisalduvatest sotsiaalkindlustusskeemide koordineerimissätetest kasutab huvitatud isiku elukohta kui „ühenduspunkti”, et otsustada, millised on kohaldatavad õigusnormid ja milline on pädev asutus. Näiteks määrab elukoht kindlaks sotsiaalkindlustuse valdkonnas kohaldatavad õigusnormid isiku puhul, kes töötab või tegutseb mitme liikmesriigi territooriumil (määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 2 punkt b ja artikli 14a lõige 1) või juhtudel, kui „liikmesriigi õigusaktid ei ole enam kohaldatavad, ilma et teise liikmesriigi õigusaktid oleksid muutunud tema suhtes kohaldatavaks” (artikli 13 lõike 2 punkt f). Samuti võimaldab elukoha kriteerium kindlaks teha asutuse, kes on pädev näiteks maksma mitteosamakselisi erihüvitisi (artikli 10a lõige 1).

29. Kui nõustuda õigusliku mõju omistamisega asjaolule, et isikul on kaks elukohta, muudaks see kohaldamatuks nimetatud ja paljud muud määruse nr 1408/71 sätted ning läheks vastuollu üheainsa õiguskorra kohaldamise põhimõttega, mis koos võrdsuse ja omandatud ja omandamisel olevate õiguste säilimise põhimõtetega on aluspõhimõtted, millest liidu regulatsioon selles valdkonnas lähtub. [5]

30. Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale moodustavad määruse nr 1408/71 II jaotise sätted tervikliku ja ühtse kollisiooninormide süsteemi, mille eesmärk on allutada liidu piires liikuvad töötajad üheainsa liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemile, et vältida eri riikide õigusaktide üheaegset kohaldatavust ja sellest tekkida võivaid raskusi. [6] Seega võimaldab sotsiaalkindlustuse seisukohast üheainsa elukoha kindlakstegemine muu hulgas vältida hüvitiste kattumist, mis on määrusega nr 1408/71 keelatud (artikkel 12).

31. Selline olukord nagu J. Wenceli olukord, kus isikul on mitu samaväärset oluliste huvide keset rohkem kui ühes liikmesriigis, ei ole kuidagi erakordne. Olles sellest teadlik, loetles liidu seadusandja kriteeriumid, mida tuleb isiku elukoha kindlaksmääramiseks arvesse võtta, täpsustades, et kui pärast nimetatud kriteeriumide üldhinnangut säilivad asjaomaste asutuste vahelised erimeelsused, võetakse arvesse isiku kavatsust. [7] Järelikult on üheainsa elukoha kindlaksmääramine või selle võimatuse korral valimine sotsiaalkindlustuse seisukohast möödapääsmatu.

32. Lisaks sellele olen arvamusel, et säte, mis kohustab sotsiaalkindlustuse seisukohast määrama üheainsa elukoha ning mis muudab võimatuks õigusliku mõju omistamise asjaolule, et isikul on tegelikult kaks elukohta, ei lähe juba ainuüksi seetõttu vastuollu ELTL artiklitega 20 ja 21, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitas. Nagu hiljem võib näha, ei tohiks vaidlusalusel juhul Poola pensioni tühistamine takistada J. Wencelil pöörduda vastava hüvitise saamiseks Saksamaa ametiasutuste poole. Kohustus näidata ära üksainus elukohariik ei too seega põhimõtteliselt kaasa ebasoodsat olukorda huvitatud isiku jaoks, kes võib lisaks taotleda Saksamaal Poolas täitunud kindlustusperioodide liitmist.

33. Kokkuvõttes olen arvamusel, et esimesele eelotsuseküsimusele tuleb ilma muude täpsustusteta vastata nii, et määrusega nr 1408/71 on vastuolus võimalus deklareerida sotsiaalkindlustuse seisukohalt kaks elukohta ning see ei riku ELTL artikli 20 lõiget 2 ega artiklit 21.

2. Liidu õiguse ja eeskätt määruse nr 1408/71 artikli 10 kohaldatavus käesolevas asjas

34. Selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule põhikohtuasja lahendamiseks võimalikult tarvilik vastus, tuleb eelnevat järeldust täiendada täpsustusega, et määruse nr 1408/71 artikkel 10, millele nimetatud kohus oma küsimuses viitab, ei ole käesolevas asjas kohaldatav. Nagu allpool on näha, ei puutu liidu õigus peaaegu asjasse käesolevas asjas, mida reguleerib peamiselt rahvusvaheline konventsioon (a); ja lisaks ei kuulu kohtuasja asjaolud viidatud artiklis 10 silmas peetud hüpoteesi alla (b).

a) 1975. aasta Saksa-Poola konventsiooni kohaldatavus

35. 1990. aastal, ajal, mil ZUS määras J. Wencelile vanaduspensioni, ei olnud Poolas muidugi kohaldatav liidu õigus ja eeskätt määrus nr 1408/71. Seevastu oli jõus 9. oktoobri 1975. aasta Saksa-Poola konventsioon vanadus- ja töövigastuseraldiste kohta.

5 — Uue Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72) aluseks on samad põhimõtted.

6 — Vt eelkõige 10. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 60/85: Luitjen (EKL 1986, lk 2365).

7 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT L 284, lk 1), artikkel 11.

36. 1975. aasta konventsioon oli kokkulepe nn. integratsioonipensionide kohta, mis sündis eesmärgiga lahendada probleemid, mis olid sotsiaalkindlustuse valdkonnas tekkinud Saksamaa Liitvabariigi ja Poola vahel Esimese ja Teise maailmasõja tagajärjel toimunud territoriaalsetest muutustest ja elanikkonna liikumisest.[8] Vastavalt nimetatud konventsiooni artiklile 4 maksis pensione „selle riigi kindlustusasutus, kelle territooriumil pensioni saaja elab, vastavalt kõnealuse kindlustusasutuse suhtes kohaldatavate eeskirjadele", ning huvitatud isik kaotas õiguse nimetatud pensionile, kui ta ei elanud enam selle riigi territooriumil, kelle sotsiaalkindlustusasutus pensioni määras.

37. Nagu kinnitas Saksamaa valitsus, ei olnud selle aja (1975) poliitilises kontekstis pensionide eksportimise põhimõttel ja päritoluriigis omandatud õiguste kaitsel rajanev konventsioon võimalik, nagu ei olnud võimalik ka tavapärase kutsealase rände fenomen. Kokkuvõtlikult maksis sellises eripärases kontekstis iga allkirjastanud riik oma territooriumil elavatele isikutele pensioni, kohustudes siiski pensioni määramisel arvesse võtma teises riigis täitunud kindlustusperioode.[9]

38. Ajal, mil J. Wencel pensionitaotluse esitas, oli juhtum puhtalt siseriiklik: ZUS määras ja seejärel maksis Poola õigusaktide alusel pensioni isikule, kes oli Poolas töötanud ja sissemakseid teinud ning kes ei teatanud kunagi, et tal on elukoht mujal kui Poolas. Võib muidugi eeldada, et kui Poola ametiasutused oleksid 1990. aastal tuvastanud, et siseriikliku õiguse alusel kindlaks määratud J. Wenceli elukoht oli Saksamaal, mitte Poolas, oleksid nad kõnealuse pensioni maksmisest keeldunud, kuna vastavalt 1975. aasta Saksa-Poola konventsioonile kuulus selle pensioni määramise küsimus Saksamaa sotsiaalkindlustusasutuste pädevusse: pensioni maksmise eest vastutav asutus oleks pidanud olema Saksamaa asutus ning pension oleks tulnud määrata sel ajal kehtinud Saksa õigusnormide alusel, võttes sellegipoolest arvesse Poolas täitunud kindlustusperioode.

39. Seetõttu on täiesti õigustatud asuda seisukohale, et kui J. Wencelil oleks 1990. aastal olnud elukoht Saksamaal, oleks ta võinud taotleda oma vanaduspensioni Saksamaa ametiasutustelt ning pensioni määramisel oleks arvesse võetud Poolas täitunud kindlustusperioode.[10] Poola ametiasutustele esitatud taotlust ei oleks seevastu saanud rahuldada 1975. aasta konventsiooni alusel.

40. Just sellest kriteeriumist lähtuti nähtavasti põhikohtuasjas vaatluse all olevate otsuste tegemisel, milles otsustati jätta J. Wencel ilma pensionist ja nõuti temalt viimasele kolmele aastale vastavate summade tagasimaksmist. Niisuguseid otsuseid reguleerib samuti 1975. aasta konventsioon, vaatamata sellele, et need võeti vastu pärast seda, kui Poola oli Euroopa Liiduga ühinenud.

41. Kuigi määrus nr 1408/71 oli Poolas alates selle riigi liiduga ühinemisest 2004. aastal juba kohaldatav, asendades liikmesriikidevahelised sotsiaalkindlustuskonventsioonid (määruse artikkel 6), näeb artikkel 7 sellest reeglist ette mõned erandid, millest üks on kohaldatav käesolevas asjas.

42. Määruse nr 1408/71 artikli 7 lõike 2 punkt c näeb ette, et olenemata artikli 6 sätetest kohaldatakse jätkuvalt „sotsiaalkindlustuskonventsioonide, millega liikmesriigid on ühinenud enne käesoleva määruse kohaldamiskuupäeva, teatud sätteid, tingimusel, et need on hüvitisesaajatele soodsamad või need tulenevad teatud ajaloolistest asjaoludest ja nende mõju on ajaliselt piiratud, ning kui need sätted on loetletud III lisas".

8 — Samas kontekstis ja vastavalt samale „integratsiooni" põhimõttele kiideti Saksamaal heaks Fremdrentengesetz (28. septembri 1958. aasta välisriigi pensionide seadus). Vt selle kohta 18. detsembri 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-396/05, C-419/05 ja C-450/05: Habelt jt (EKL 2007, lk I-11895), punktid 101–104.

9 — Kui kontekst oli muutunud, kirjutasid mõlemad riigid 1990. aastal alla uuele konventsioonile, mis ei ole käesoleval juhtumil siiski kohaldatav, kuna vastavalt sellele uuele 8. detsembri 1990. aasta sotsiaalkindlustuse konventsiooni artikli 27 lõikele 2 on 1975. aasta konventsioon jätkuvalt kohaldatav isikute suhtes, kes vahetasid elukohta enne 1990. aastat.

10 — Tuleb siiski märkida, et arvestades kohtuistungil esitatud asjaolusid, on tõenäoline, et sellisel juhul oleks J. Wencelil olnud õigus vanaduspensionile alles viis aastat hiljem, kuna Saksa pensioniõigusaktid, mis oleksid olnud kohaldatavad, ilma et see oleks mõjutanud kindlustusperioodide liitmist, nägid ette viis aastat kõrgema pensioniea (65 aastat 60 asemel).

43. Punkt c näeb seega ette määruse III lisas loetletud sotsiaalkindlustuskonventsioonide sätete erandkorras kohaldamise juhul, kui need on huvitatud isikule soodsamad või igal juhul, kui need tulenevad teatud ajaloolistest asjaoludest ning nende mõju on ajaliselt piiratud.

44. Olen seisukohal, et kuna 1975. aasta Saksa-Poola konventsiooni on sõnaselgelt ja üldiselt nimetatud viidatud III lisa A osa punkti 19 alapunktis a[11], et see võeti vastu eelpool esitatud spetsiifilistest ajaloolistest asjaoludest tulenevalt ning et selle mõju on eespool viidatud 1990. aasta konventsioonis sätestatu kohaselt ajaliselt piiratud, tuleb selle kohaldamist vaatluse all oleva vanaduspensioni suhtes määruse nr 1408/71 asemel pidada tingimusetuks, ilma et oleks vaja analüüsida, kas kohaldamisele kuuluv säte on asjaomasele isikule soodsam kui liidu õigusest tulenev või mitte.

45. On selge, et seda liiki konventsioonide ja ühenduse õigusaktide samaaegne kohaldamine, kui see on võimalik, ei ole põhimõtteliselt kohtupraktikaga vastuolus. Nii täpsustati kohtuotsuses Torrekens[12], et nn. määrus nr 3 (mis eelnes määrusele nr 1408/71) oli jätkuvalt kohaldatav „kui need konventsioonid ei takista selle kohaldamist” (punkt 21).

46. Teiseks, kohtuotsuses TNT Express Nederland BV[13] kinnitati seoses määruse nr 44/2001[14] artikliga 71, et liidu sättel, mis eelistab konventsiooni kohaldamist, „ei saa olla ulatust, mis läheb vastuollu põhimõtetega, mis on aluseks õigusaktile, kuhu see kuulub” ega „viia tulemusteni, mis on siseturu nõuetekohase toimimise seisukohalt vähem soodsad kui need, mida annaks mainitud määruse sätete kohaldamine” (punkt 51).

47. Sama mõte nähtub ka kohtupraktikast, mille kohaselt vaatamata sellele, et üldreegel, et määrusega nr 1408/71 asendatakse sotsiaalkindlustuskonventsioonid, on siduv, ning sellele, et määruse artiklis 7 ja eeskätt III lisas silmas peetud erandid on rangelt erakordsed, on aluslepingu vabadustega „vastuolus see, kui asjaomased töötajad kaotavad sotsiaalkindlustussoodustused seetõttu, et kahe või enama liikmesriigi vahelised konventsioonid ei ole pärast määruse nr 1408/71 jõustumist enam kohaldatavad”.[15]

48. Olen siiski arvamusel, et liikumisvabadused on antud asjas igal juhul tagatud. See, et ZUS 2009. aastal ütles, et pensioni maksmise eest vastutav asutus on muu liikmesriigi asutus, ei põhjusta J. Wencelile sotsiaalkindlustussoodustuste või omandatud õiguste „kaotust” ainuüksi seetõttu, et tal ei ole olnud kunagi õigust Poola pensioni saada. Samuti ei pannud see teda põhimõtteliselt ebasoodsamasse olukorda, mis oleks võinud takistada tal liikumast liidu piires, kuna Poola pensioni tühistamine ei jätnud huvitatud isikut ilma õigusest taotleda pensioni Saksamaal.

49. Järelikult reguleeris 1990. aasta otsuse õiguspärasuse 2009. aasta kontrolli 1975. aasta konventsioon. Liidu õigus ei puutu asjasse, kui tuleb kindlaks teha, kas ZUS-i 1990. aasta otsus anda Poola pensioni oli õiguspärane või mitte ning sellest tulenevalt, kas see tuli 2009. aastal tühistada või mitte. ZUS-i otsuse õiguspärasuse saab kahtluse alla seada ainult juhul, kui tõendatakse, et J. Wenceli elukoht sotsiaalkindlustuse seisukohalt oli 1990. aastal Poolas, kuid seda tuleks teha 1975. aasta konventsiooni alusel ning selles sisalduvate elukoha kindlaksmääramise reeglite ning Poola õigusaktide alusel.

11 — Tuleb arvesse võtta, et III lisa punkt 19 viitab 1975. aasta konventsioonile tervikuna, erinevalt teistest punktidest, milles mainitakse vaid muude konventsioonide teatavaid konkreetseid punkte.

12 — 7. mai 1969. aasta otsus kohtuasjas 28/68: Torrekens (EKL 1969, lk 125).

13 — 4. mai 2010. aasta otsus kohtuasjas C-533/08 (EKL 2010, lk I-4107).

14 — Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

15 — Eespool viidatud kohtuotsus Habelt jt, punktid 118 ja 119. Vt ka 7. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-227/89: Rönfeldt (EKL 1991, lk I-323), ja 5. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-277/99: Kaske (EKL 2002, lk I-1261). Kohtupraktikas on siiski täpsustatud, et see põhimõte ei ole kohaldatav töötajate suhtes, kes ei kasutanud oma vaba liikumise õigust enne määruse jõustumist (9. novembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-475/93: Thévenon, EKL 1995, lk I-3813).

b) Määruse nr 1408/71 artiklis 10 ei ole silmas peetud kohtuasjas esinevat faktilist olukorda

50. Teiseks, nagu ma juba märkisin, ei ole kohtuasjas esinevat faktilist olukorda silmas peetud määruse nr 1408/71 artiklis 10, mis on kohaldatav selgelt teistsugustele asjaoludele kui need, mis on põhikohtuasja aluseks.

51. Vastavalt artikli 10 sõnastusele kaitseb see igasuguse kahju eest, mis seoses hüvitistega võib tekkida seetõttu, et „nende saaja elab liikmesriigi territooriumil, mis ei ole see liikmesriik, kus asub hüvitiste maksmise eest vastutav asutus”. Eeltoodut arvestades ei ole maksmise eest vastutava asutuse asukoha ja huvitatud isiku elukoha selline eri riikides paiknemine siiski J. Wenceli juhtumi puhul võimalik. 1975. aasta konventsioonis tehti elukoha alusel kindlaks riik, kes pensioni maksis – järelikult J. Wencel kas elas Saksamaal ning sel juhul oli pensioni maksmise eest vastutav Saksamaa asutus, või Poolas, ning seega oleks pensioni osas olnud pädevad Poola ametiasutused. Lisaks, kuna – nagu juba sai öeldud – „kahe elukoha” olukorda ei ole määruses nr 1408/71 ette nähtud[16], siis ei saa vaidlusalune olukord mingil juhul kuuluda artikli 10 hüpoteesi alla.

52. Lõpuks on tegemist erinevate faktiliste olukordadega ning seega ei saa sel juhul otsida kaitset, mida pakub määruse nr 1408/71 artikkel 10.

53. Lisaks kõigele eeltoodule ja selleks, et anda Sąd Apelacyjnyle tarvilik vastus, tuleb lisada, et artikkel 10 võib olla asjakohane uues olukorras, kus J. Wencel on ilmselt alates sellest ajast, kui ta pärast abikaasa surma asus uuesti püsivalt elama Poola.

54. Selline võimalik elukohavahetus (mille tegelikkusele vastavust peab siseriiklik kohus igal juhul kontrollima) ei muuda kindlasti ZUS-i 1990. aasta otsuse õiguspärasust, mida – nagu sai juba märgitud – tuleb igal juhul analüüsida 1975. aasta konventsioonist lähtuvalt. Sellega seoses tuleb meenutada, et vastavalt määruse nr 1408/71 artiklile 94 ei teki selle määruse alusel mingeid õigusi määruse asjaomases liikmesriigis kohaldamisele eelneva aja suhtes. See säte on kooskõlas õiguskindluse põhimõttega, millega kohtupraktika kohaselt on vastuolus see, et määrust kohaldatakse tagasiulatuvalt, sõltumata sellest, kas tagasiulatuv kohaldamine on huvitatud isikule soodne või ebasoodne.[17] Järelikult, isegi kui J. Wencel oleks 2009. aastal asunud elama Poola, oleks tema pensioni maksmise eest vastutav asutus olnud vastavalt 1975. aasta konventsioonile jätkuvalt Saksamaa sotsiaalkindlustusasutus. See asjaolu ei muuda üksnes nimetatud konventsiooni alusel vastu võetud otsuse õiguspärasust ega tekkinud õigust.

55. Siiski on samuti üldtunnustatud põhimõte, et kuigi uus õigusakt kehtib vaid edaspidise suhtes, kohaldatakse seda, v.a. erandite korral, ka varasema õigusakti kehtivusajal tekkinud olukordade tulevaste tagajärgede suhtes[18]. Seetõttu tuleb tõdeda, et liidu õigus võib tekitada teatavaid tagajärgi seoses selle Saksamaa pensioni saamisega praegusel ajal.

56. Nagu juba sai märgitud, sätestab 1975. aasta konventsiooni artikli 4 lõige 3, et pensione „on õigus saada vaid aja eest, mil asjaomane isik elab selle riigi territooriumil, kelle kindlustusasutus pensioni määras”. Pärast liiduga ühinemist peavad liikmesriigid siiski tagama, et seda sätet kohaldatakse kooskõlas liidu õigusega. Sellest tulenevalt tuleb märkida, et kui huvitatud isik oleks pärast kõnealuse

16 — On väga tõenäoline, et käesolevas asjas kohaldatava 1975. aasta konventsiooni aluseks selles konkreetses küsimuses on sama loogika kui määruse nr 1408/71 puhul. Kuigi on oht sattuda alale, mis jääb Euroopa Kohtu pädevuse alt välja, usun, et võin menetlusosaliste esitatud konventsiooni kirjelduse alusel teatud kindlusega kinnitada, et see kahe elukoha õiguslik küsimus oleks – kui see on võimalik – veelgi keerulisem konventsiooni aluseks olnud kontekstis ja asjaoludel kui liidu regulatsiooni korral, kuna selles õiguslikus kontekstis on elukoht ilmselt ainus kriteerium või asjassepuutuv ühenduspunkt.

17 — 18. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-290/00: Duchon (EKL 2002, lk I-3567) punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika.

18 — Eespool viidatud kohtotsus Duchon, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika.

riigi liiduga ühinemist asunud elama Poola, oleks need pensioniõigused kooskõlas määrusega nr 1408/71 „eksporditud". Vastavalt konventsioonile, mis oli kohaldatav õiguse tekkimise ajal, on pensioni maksmise eest vastutav asutus jätkuvalt Saksamaa asutus, aga J. Wencel saaks taotleda oma vanaduspensioni Poolas ning olenevalt olukorrast nõuda ka oma Saksamaa lesepensioni „eksportimist".

57. Lisaks ei saa Poola tagasipöördumine huvitatud isikut ebasoodsalt mõjutada. Niisugune olukord kuuluks täielikult määruse nr 1408/71 ning eeskätt selle artikli 10 kohaldamisalasse, kuna J. Wencel elaks liikmesriigi (Poola) territooriumil, mis erineb riigist, kus asub pensioni maksmise eest vastutav asutus (Saksamaa). Sellise olukorra tõttu ei saa vastavalt nimetatud artiklile mingil viisil hüvitisi vähendada, muuta, tühistada või peatada. Muidugi on selle sätte mõju piiratud pensionidega, mida makstakse alates J. Wenceli Poola tagasipöördumise hetkest, kuid mitte otsustega, mis mõjutavad varasemal ajal makstud pensione. J. Wenceli puhul oleks seetõttu oluline teada hetke, mil ta tagasi pöördus, et teha kindlaks, kas ZUS-i 2009. aasta otsus, milles nõuti huvitatud isikult viimasele kolmele aastale vastavate hüvitiste tagasimaksmist, on õiguspärane.

3. Ettepanek esimese eelotsuse küsimuse kohta

58. Kokkuvõtteks, vastamaks esimesele eelotsuse küsimusele, tuleb esiteks eelnevalt täpsustada esiteks, et kahe elukoha deklareerimise võimalust sotsiaalkindlustuse seisukohast ei ole määruses nr 1408/71 ette nähtud ning et niisuguse võimaluse välistamine ei ole vastuolus ELTL artikli 20 lõikega 2 ja artikliga 21. Teiseks tuleb täpsustada, et liidu õigus (eeskätt määrus nr 1408/71) ei puutu asjasse 1990. aastal Poola pensioni määramise otsuse õiguspärasuse hindamisel ning et vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 7 lõike 2 punktile c reguleerib niisuguse Poola kodaniku pensioniõigusi, kes on töötanud ja sissemakseid teinud Poolas, kuid kes asus enne 1990. aastat elama Saksamaale, jätkuvalt 9. oktoobri 1975. aasta Saksa-Poola konventsioon vanadus- ja töövigastuseraldiste kohta. Kõnealune olukord ei kuulu liiati määruse nr 1408/71 artikli 10 kohaldamisalasse.

59. Kuid kui pensionisaaja oleks pärast Poola Euroopa Liiduga ühinemist uuesti Poola elama asunud, ei oleks selle tõttu määruse nr 1408/71 artikli 10 kohaselt tohtinud nimetatud pensioniõigusi mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida.

B. *Teine ja kolmas eelotsuse küsimus*

60. Teise ja kolmanda eelotsuse küsimusega, mida tuleb koos käsitleda, palub Poola kohus Euroopa Kohtult vastust selle kohta, kas ELTL artikli 20 lõikega 2 ja artikliga 21 ning määruse nr 1408/71 artikliga 10 on vastuolus niisugused otsused, nagu 2009. aastal ZUS-i vastuvõetud otsused, millega tühistatakse vanaduspensioniõigus ja nõutakse kolmele viimasele aastale vastavate summade tagasimaksmist isiku puhul, „kellel oli samaaegselt kaks alalist elukohta (kaks huvide keset) kahes praegu Euroopa Liidu liikmeks olevas riigis" ja kes „ei olnud enne 2009. aastat esitanud ei taotlust oma alalise elukoha üleviimiseks ühte nimetatud riikidest ega asjaomast deklaratsiooni", võttes arvesse, et „Poola sotsiaalkindlustusasutus ei olnud" isikule pensionitaotluse kohta otsuse tegemise ajal ega pärast selle kättetoimetamist „teatanud, et isik peab teatavaks tegema ka asjaolu, et tal oli kaks alalist elukohta kahes riigis, ja esitama avalduse, milles ta valib nimetatud riikidest ühe riigi kindlustusasutuse, kelle pädevusse jääb vanaduspensioni taotluse kohta otsuse tegemine, või asjaomase deklaratsiooni".

61. Mõlemad küsimused lähtuvad samamoodi nagu esimene küsimus niisugusele faktilisele olukorrale võimaliku õigusliku mõju omistamisest, kus isikul on kahes liikmesriigis kaks elukohta. Kui see kahe elukoha eeldus välistada, ei oleks need kaks viimast küsimust sellisel kujul, nagu need on sõnastatud, samuti asjakohased.

62. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule veel kord tarviliku vastuse andmiseks pean vajalikuks teha täpsustuse seoses kohtu viitega ZUS-i ja huvitatud isiku teguviisile pensioni taotlemisel, määramisel ja saamisel.

63. Eelotsusetaotluses kinnitatu kohaselt ei esitanud J. Wencel elukohavahetuse kohta ühtegi deklaratsiooni ning ZUS omalt poolt ei teavitanud teda sellise deklaratsiooni tegemise vajalikkusest. Nagu tundub viitavat Sąd Apelacyjny, võivad sellised asjaolud osutuda asjakohaseks ZUS-i 2009. aasta otsuse õiguspärasuse analüüsimisel liidu õigusest lähtuvalt.[19]

64. Ilma et see piiraks eespool seoses 1975. aasta konventsiooni kohaldatavusega käesoleva asja suhtes esitatut, peaks määrus nr 1408/71 olema kohaldatav ZUS-i 2009. aasta otsuse õiguspärasuse parameetrina vormi- ja menetlusnõuete järgimise osas.

65. Niisiis on määruse artikkel 84a asutuste ja määrusega hõlmatud isikute suhete kohta asjassepuutuv, kui hinnatakse seda, kas ZUS järgis oma 2009. aasta otsuse vastuvõtmisel tegevusreegleid, mille nimetatud säte, mis oli kõnesoleval ajal täiesti jõus, nägi selle asutusele suhetes J. Wenceliga ette.

66. Kuna viidatud artikkel 84a reguleerib liikmesriigi sotsiaalkindlustusasutuse ja määrusega hõlmatud isikute vaheliste suhte puhtformaalseid aspekte ning ei mõjuta 2009. aasta otsust sisulisest küljest, ei saa selle kohaldamise osas käesolevale juhtumile midagi vastu väita.[20] Eelkõige ei saa väita, et määruse nr 1408/71 eesmärk ei ole reguleerida alusetult saadud hüvitiste tagasimaksmise menetlust. On selge, et selle menetluse konkreetse regulatsiooni peab kehtestama iga liikmesriik, ent see regulatsioon peab igal juhul liidu õigusest kinni pidama.

67. Kokkuvõtteks, artikli 84a lõige 1 näeb asutustele ja määrusega hõlmatud isikutele ette vastastikuse teavitamis- ja koostöökohustuse, mis esimeste puhul väljendub kohustuses „an[da] asjaomastele isikutele teavet, mida viimased vajavad neile käesoleva määrusega antud õiguste teostamiseks", ning teisena nimetatute puhul kohustuses „teavita[da] pädeva riigi asutusi ja elukohariigi asutusi nii kiiresti kui võimalik mistahes muutustest nende isiklikus või perekondlikus olukorras, mis mõjutavad nende õigusi käesoleva määrusega sätestatud hüvitistele".

68. Siseriiklik kohus peab kindlaks tegema, kas ZUS ja J. Wencel on täitnud need koostöö-, teavitamis- ja hea halduse kohustused ning selle, kas kohustuste võimalik täitmata jätmine võib tingida 2009. aasta otsuse tühistamise.

69. Mis puutub J. Wenceli tegutsemisviisi, siis tuleb siinkohal arvesse võtta ka seda, et sama artikli lõike 2 kohaselt võidakse vastavate siseriiklike asutuste teavitamise kohustuse täitmata jätmise korral siseriiklike õigusaktide alusel meetmeid võtta. Kuid see säte täpsustab, et niisugused meetmed peavad olema „proportsionaalsed", mistõttu peab siseriiklik kohus hindama, kas pensioni tühistamine ja alusetult saadud summade tagasimaksmise nõue on J. Wenceli teavitamiskohustuse võimaliku täitmata jätmise korral „proportsionaalne" meede.

19 — Kohtuistungil viidati ka tagajärgedele, mis võivad olla hiljutisel Poola Konstitutsioonikohtu 28. veebruari 2012. aasta otsusel (kohtuasi K 5/11) ZUS-i selle 2009. aasta otsuse õiguspärasuse suhtes, kuna see otsus võeti vastu Poola pensioniseaduse artikli 114 lõike 1 alusel. Selle kohtuotsusega tunnistati põhiseadusega vastuolus olevaks selle seaduse üks teine säte, st viidatud artikli 114 lõike 1a, mille kohaselt juhul, kui selgub, et esitatud tõendid ei ole piisav alus kõnesoleva õiguse või hüvitise summa kindlaksmääramiseks, tuleb asi uuesti läbi vaadata. Kuigi kohtuotsus ei välista selgelt, et lõike 1a põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamine võib mõjutada lõiget 1 (ning osutab eelkõige tihedale seosele nende kahe vahel), on igal juhul tegemist küsimusega, mis ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse.

20 — Samuti ei keela miski Euroopa Kohtul selles küsimuses otsust langetada, kuna vastavalt rikkalikule kohtupraktikale võib nimetatud kohus olla kohustatud arvesse võtma liidu õiguse sätteid, millele siseriiklik kohus ei ole eelotsuse küsimustes viidanud. Vt selle kohta 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-157/10: Bilbao Vizcaya Argentaria SA (EKL 2011, lk I-13023), punkt 19.

70. Kokkuvõtteks, teisele ja kolmandale küsimusele tuleb vastata, et kõik pärast Poola Euroopa Liiduga ühinemist tehtud Poola sotsiaalkindlustusasutuste otsused peavad vastama määruse nr 1408/71 artikli 84a formaalsetele kohustustele, isegi siis, kui tegemist on selliseid pensioniõigusi puudutavate otsustega, mille suhtes liidu õigus ei ole kohaldatav. Pädeva siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas käesolevas asjas on nimetatud kohustused täitmata jäetud, ning kui see nii on, siis millised on selle õiguspärased ja proportsionaalsed tagajärjed.

VI. Ettepanek

71. Esitatud kaalutlustest tulenevalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku (Poola) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Kahe elukoha deklareerimise võimalust sotsiaalkindlustuse seisukohast ei ole ette nähtud nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruses nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes. Niisuguse võimaluse välistamine ei ole vastuolus ELTL artikli 20 lõikega 2 ja artikliga 21.

   Liidu õigus (eeskätt määrus nr 1408/71) ei puutu asjasse 1990. aastal Poola pensioni määramise otsuse õiguspärasuse hindamisel. Vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 7 lõike 2 punktile c reguleerib niisuguse Poola kodaniku pensioniõigusi, kes on töötanud ja sissemakseid teinud Poolas, kuid kes asus enne 1990. aastat elama Saksamaale, jätkuvalt 9. oktoobri 1975. aasta Saksa-Poola konventsioon vanadus- ja töövigastuseraldiste kohta.

   Liiati ei kuulu selline olukord määruse nr 1408/71 artikli 10 kohaldamisalasse. Kuid kui pensionisaaja oleks pärast Poola Euroopa Liiduga ühinemist uuesti Poola elama asunud, ei oleks selle tõttu määruse nr 1408/71 artikli 10 kohaselt tohtinud nimetatud pensioniõigusi mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida.

2. Kõik pärast Poola Euroopa Liiduga ühinemist tehtud Poola sotsiaalkindlustusasutuste otsused peavad vastama määruse nr 1408/71 artikli 84a formaalsetele kohustustele, isegi siis, kui tegemist on selliseid pensioniõigusi puudutavate otsustega, mille suhtes liidu õigus ei ole kohaldatav. Pädeva siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas käesolevas asjas on nimetatud kohustused täitmata jäetud, ning kui see nii on, siis millised on selle õiguspärased ja proportsionaalsed tagajärjed.